

Zločiny v ráji rovnoprávnosti

[Lidové noviny](#) | 3. 10. 2009 | rubrika: Orientace / kritika | strana: 31 | autor: [Helena Stiessová](#)

Světově proslulá detektivní trilogie *Milénium* Švéda Stiega Larssona dospěla v češtině k druhému dílu. I tentokrát v ní jde o víc než jen o pátrání po vrahovi žen.

Dočítáte-li knihu, jejíž postavy vás zaujaly, jejíž děj vás zasáhl, jejíž stránky na vás působily jako magnet, nelze se po jejím posledním zaklapnutí ubránit jistému pocitu ztráty. Pro dobré detektivky to platí dvojnásob. Pokud se detektiv osvědčí, dokáže proklíčkovat napínavým dějem a odhalením vraha opět harmonizuje svět rozkolísaný jednou či více vraždami, je touha po zachování takového hrdiny alespoň pro další díl detektivní série – když už ne pro náš vlastní svět – docela pochopitelná.

Komu neunikl detektivní trhák švédského spisovatele Stiega Larssona (1954–2004) *Muži, kteří nenávidí ženy* (česky 2008) a cítil právě onu nechut' nechat hrdiny knihy jen tak odejít s poslední stránkou, měl by teď po návštěvě knihkupectví cítit radostné opojení, jelikož za ohnivou obálkou všudypřítomné knihy *Dívka, která si hrála s ohněm* se vrací nejen „detektiv z nutnosti“ Mikael Blomkvist a nevypočitatelná hackerka Lisbeth Salanderová, ale i obratný autorský styl slibující napětí a možná i něco víc.

Tajemná podezřelá

Tentokrát se spolu s Lisbeth ocitáme na exotické dovolené až kdesi na ostrůvku v Karibském moři a zdá se, že očekávané švédské reálie nahradí písek a pláže. Pak se ale Lisbeth, silně asociální mladá žena s tajemnou minulostí a nevšedními schopnostmi, přece jen do Švédska vrací. Mezitím se novinář Mikael Blomkvist seznámí s kolegou z branže Dagem Svenssonem a rozhodne se ve svém nakladatelství *Milénium* vydat Dagovu vznikající knihu o velmi výbušném tématu – o obchodu se ženami. Jejich práci však přeruší dvojnásobná vražda. Dag a jeho přítelkyně Mia jsou chladnokrevně zastřeleni. Hlavní podezřelý se vyloupne záhy: Lisbeth Salanderová.

V tom okamžiku mizí Lisbeth ze světa i ze stránek knihy, jako by se propadla. Rozbíhá se šetření policie, která o pachateli nepochybuje, jen jej nemůže vypátrat, a paralelně se tragické záhady ujímá Mikael Blomkvist, jenž naopak Lisbeth hájí a sází na spojitost s Dagovou prací na knize plné skandálních odhalení. Kdo má pravdu? Co všechno ukrývá Lisbethina minulost? Jakou roli ve všem hraje záhadný muž jménem Zala? Otázek se rojí na jednu detektivku až dost, a než se všechny uspokojivě zodpoví, aktéři příběhu – čtenáře nevyjímaje – se pěkně zapotí.

Příběh pátrání téměř archeologického je rozkročen na šesti stech stranách. Sama záhada byť i několikanásobné vraždy by ho však nejspíš pohromadě neudržela. Koneckonců Stieg Larsson ani nečeká s odhalením vraha na úplný závěr, a je tedy otázka, zda nehovořit spíš o thrilleru než o detektivce. Autor ale dovedně spájí lákadla obou těchto žánrů, pracuje s napětím vznikajícím z akčního děje a zároveň po dějové lince klade různé menší či větší záhady, znemožňující příběh poskládat v celek až do posledních stránek.

Jedním z hlavních a nevyčerpatelných zdrojů překvapení, šoků a tajemství je sama hlavní postava Lisbeth Salanderová. Její asociální povaha, utvářená těžkým dětstvím i genetickým

zatížením, spolu s Lisbethinými kromobyčejnými schopnostmi vytváří neustálé zvraty. Tak rozporuplná postava, to je radost pro každého, kdo chce mít vyprávění co nejklikatější. Zároveň prochází Lisbeth docela razantními změnami, které v kontextu všeho, co o ní čtenář ví, poměrně překvapují. Jako by drsnou punkerku tak nějak dohnala realita a dospělost, a to znamená mimo jiné nákupy oblečení v H&M – nebo třeba úpravu poprsí.

Kdo se naopak nemění, je spolehlivý Mikael Blomkvist, který nehledě na Lisbethin vzdor dělá vše pro to, aby té zároveň křehké i silné dívce pomohl. A není ve svém zvláštním úsilí sám. I v tomto ohledu dokáže Lisbeth překvapit, když zjistíme, že se mezi její blízké řadí také boxer Paolo Roberto, proslulý nejen na stránkách knihy, ale rovněž v současné švédské realitě. Jeho stopování jednoho ze záporáků a následný zápas v těžké váze patří k mnoha pomyslným vrcholům napínavé četby, kterou nám autor nachystal.

Zvědavý novinář Švédská detektivní trilogie s názvem *Milénium* si už vydobyla obrovský úspěch v mnoha zemích světa. Její tvůrce se té slávy nedožil. Novinář Stieg Larsson v padesáti letech předčasně zemřel a už se nedozvíme, jak by se tvářil na fakt, že jej knihy psané pro oddech od seriózní investigativní žurnalistiky proslavily jako autora detektivek. Jenže již první díl série, v němž se pátralo po masovém vrahovi žen, jasně naznačil, že tahle kniha má víc vrstev než jen tu jednu, byť skvěle propracovanou, detektivní. Druhý díl trilogie to jen potvrzuje. Stieg Larsson byl ve své profesi uvyklý přemýšlet o společnosti, prošel důkladně celý její dům a leckde se podíval pod koberec.

Ve svém povolání novináře se Stieg Larsson věnoval zejména krajně pravicovým a rasistickým tendencím ve švédské společnosti a obecně svou prací bojoval proti bezpráví všeho druhu. Jeho trilogie na pozadí napínavého vyprávění tepe systém, politiku, ale především vyzdvihuje jeden obrovský problém moderní společnosti, který se netýká jen Švédska – postavení žen. První Larssonova kniha má toto téma přímo v názvu a její děj nepojednává jen o jednom vyšinutém jedinci plném nenávisti vůči ženám, je zacílen na problematiku zneužívání žen obecně a poukazuje na hrůznou šíři iracionální zášti a její důsledky.

Tolik slušných lidí

Druhá kniha série *Milénium* téma přebírá a rozvíjí je dalšími nuancemi. V hlavní linii příběhu postupně odkrývá síť organizovaného obchodu se ženami zneužívanými k prostituci, a to v zemi, jež se mnohdy dává druhým za příklad, jak se dokázala s problémem vyrovnat pomocí zákona, který odsuzuje nikoliv prostitutky, nýbrž jejich zákazníky. Švédsko je vůbec vnímáno jako předsálí ráje rovnoprávnosti, ženy tu mají místo v politice a vrcholných funkcích a muži se nestydí tlačit kočárek ani luxovat.

Larssonův pohled pod pomyslný koberec je však nemilosrdný: nabízí přehlídku všemožných mizogynů převlečených za slušné lidi, a to nejen mezi zákazníky prostitutek, od nichž bychom nějaké pochopení pro ženy snad ani nečekali. Nicméně ani žena z policejního vyšetřovacího týmu to nemá na pracovišti jednoduché, o zážitcích za zavřenými dveřmi domova Lisbeth a její matky ani nemluvě.

Najednou i zdánlivě neústrojný začátek celé knihy v Karibiku, kdy sledujeme manžela týrajícího svou ženu a plánujícího její vraždu, zapadne přesně na své místo. Stieg Larsson nastiňuje primitivní myšlení mužů nenávidících ženy ve všech možných situacích, jaké může život přinést, a jako naschvál proti té sebrance vysílá do boje v první linii hubenou, drobnou

holku, Pipi Dlouhou punčochu, která ovšem zvedne nad hlavu klidně i koně a od níž je porážka dvojnásob potupná.

Kukačka v hnízdě detektivky

I ve své druhé knize tak Stieg Larsson uspěl v tom, co spatřuje současná švédská detektivka jako metu. Totiž do lákavého hnízda kriminálního případu nasadit kukačku v podobě kritické studie společenských poměrů. Uspěl výtečně, lépe než naprostá většina jeho méně obratných kolegů spisovatelů, a uspěl dokonce o něco více než ve své první knize. Jeho kritika vyplývá z podstaty věci, není nijak přibarvovaná, nepodsouvá emoce, a dává tak o to víc prostoru pro čtenáře a jeho vlastní pocity a názor.

Larssonova reportážní sonda pod koberec slušné společnosti je děsivá, plná napětí a – jak už je zvykem zmínit prakticky v každé recenzi knih tohoto autora – je téměř nemožné se od ní odtrhnout před dočtením. Dlužno říci, že prostřední díl trilogie *Milénium* končí docela stroze. Jako by si Stieg Larsson kus akce ještě schovával jako trumf v rukávu. Taky že ano. Těšme se do knihkupectví i potřetí.